

the-ideal-instructional-designer/ (data zvernennia 17.06.2024). [in English]

14.Reiser, R.A., Dempsey, J.V. (2018). Trends and Issues in Instructional Design and Technology (4th ed.). Boston. 368 p. URL: <http://butleratutb.pbworks.com/w/file/etch/54303028/Through%20Chapter%202.pdf> (data zvernennia 17.06.2024). [in English]

15.Seo, K., Tang, J., Roll, I., Fels, S., Yoon, D. (2021). The impact of artificial intelligence on learner–instructor interaction in online learning. Int J Educ Technol High Educ. 18, 54. URL: <https://doi.org/10.1186/s41239-021-00292-9> (data zvernennia 17.06.2024). [in English]

16.UNESCO. Guidance for generative AI in education and research. (2023). URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693> (дата звернення 17.06.2024). [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БАБКОВА Олена Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дидактики та методик навчання природничо-математичних дисциплін Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради.

Наукові інтереси: теорія та методика навчання (хімія і біологія).

СТАДНИЧЕНКО Кіра Валентинівна – старший викладач кафедри інформатичної та технологічної освіти Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради.

Наукові інтереси: теорія та методика навчання (інформатика та інформаційні технології).

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BABKOVA Olena Olexiiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of didactics and teaching methods of natural-mathematical disciplines, Municipal Institution «Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education» of Zaporizhzhia Regional Council.

Scientific interests: theory and methodology of teaching (chemistry and biology).

STADNYCHENKO Kira Valentynivna – Senior Lecturer of the Department of Informatics and Technological Education, Municipal Institution «Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education» of Zaporizhzhia Regional Council.

Scientific interests: theory and methodology of teaching (informatics and information technologies).

Стаття надійшла до редакції 18.08.2024 р.

УДК 37.017:331.54]-057.874]:37.091.31-023.11](045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-105-110

БЕРБЕЦ Віталій Васильович –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2798-9210>

e-mail: vitaliy.berbets@udpu.edu.ua

ВАСИЛЕВСЬКА Тетяна Іванівна –

вчитель трудового навчання та технологій

Дмитрушківського ліцею Дмитрушківської сільської ради Уманського району Черкаської області

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5490-2754>

e-mail: vasilevskayatatyana5017@gmail.com

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ: ПІДХОДИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

У статті проаналізовано різні наукові бачення та визначено сутність поняття «професійне самовизначення» та описано його основні характеристики, схарактеризовано мету, яка полягає в готовності особистості до самостійного і усвідомленого професійного розвитку. Також описано компоненти професійного самовизначення підлітка та розкрито об'єктивні фактори, які слід враховувати в організації процесу професійного самовизначення учнівської молоді. Крім того, нами досліджено процес використання освітніх технологій при організації профільного навчання, які дозволяють організувати навчальну діяльність в урочній та позаурочній діяльності, що спрямована на розвиток самостійності учнів у плануванні навчальної діяльності. Нами обґрунтовано, що технологія модульного навчання є сучасною системою організації навчального процесу, яка спрямована на підвищення ефективності і гнучкості навчання. Сутність цієї технології полягає в розподілі навчального матеріалу на модулі, кожен з яких має чітко визначені цілі та результати навчання. Особливістю такої технології є те, що при застосуванні освітньої технології модульного навчання використовується підхід типу «спіралі» і на кожному рівні загальної середньої освіти зміст такої технології відтворюється на якісно новому рівні. Окрім вищезазначеного у статті ми пропонуємо використовувати таку форму роботи, як професійно-трудова проба у навчальній та позаурочній діяльності, а також у неформальній та інформальній освіті. Зауважимо, що одним з ключових факторів професійного самовизначення підлітків є адаптація навчального процесу до індивідуальних потреб і можливостей учнів, що передбачає можливість вибору змісту предметів, які мають відношення до їхніх майбутніх професійних інтересів, а також гнучкість у навчальних планах. Крім того, у дослідженні нами виокремлено індикатори професійного самовизначення особистості: сформованість професійних інтересів, наявність конкретних планів щодо продовження навчання, бажання отримати якісну та затребувану освіту, орієнтація на професійну самореалізацію в майбутньому.

Ключові слова: старшокласники, професійне самовизначення, професійна спрямованість, професійні цілі, технології навчання, модульне навчання.

BERBETS Vitaliy Vasilovich –

Ph.D., Associate Professor at the Department of Technological Education

Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2798-9210>

e-mail: vitaliy.berbets@udpu.edu.ua

VASYLEVSKA Tetiana Ivanivna –
teacher of labor training and technology
Lyceum of Dmitrushky of the Uman District
of the Cherkasy Region
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5490-2754>
e-mail: vasilevskayatyana5017@gmail.com

PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION OF STUDENTS: APPROACHES AND EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF SPECIALIZED EDUCATION

The article analyzes various scientific perspectives and defines the essence of the concept of "professional self-determination," describing its main characteristics. The purpose of professional self-determination is characterized as the individual's readiness for independent and conscious professional development. The components of adolescents' professional self-determination are outlined, and the objective factors to be considered in organizing the process of professional self-determination among students are revealed. Additionally, the article examines the process of using educational technologies in organizing specialized education, which allows for structuring learning activities both in and out of the classroom, aimed at developing students' independence in planning their educational activities. It is substantiated that modular learning technology is a modern system of organizing the educational process, designed to enhance the efficiency and flexibility of learning. The essence of this technology lies in dividing the educational material into modules, each with clearly defined goals and learning outcomes. A distinctive feature of this technology is that when applying modular learning technology, a "spiral" approach is used, where the content is revisited at each level of secondary education at a qualitatively new level. In addition to the above, the article advocates for the use of professional and vocational trials in educational and extracurricular activities, as well as in non-formal and informal education. It is noted that one of the key factors in adolescents' professional self-determination is adapting the educational process to the individual needs and capabilities of students, which implies the possibility of choosing the content of subjects related to their future professional interests and flexibility in curricula. Furthermore, the study identifies indicators of an individual's professional self-determination: the development of professional interests, the presence of specific plans for further education, the desire to obtain a quality and in-demand education, and an orientation toward professional self-realization in the future.

Key words: high school students, professional self-determination, professional orientation, professional goals, learning technologies, modular learning.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Соціально-правові механізми є головною змістовною основою професійного самовизначення в умовах профільного навчання школярів і задають стратегічний вектор розвитку сучасної шкільної освіти. Про ці тенденції свідчить ряд урядових актів, прийнятих за останні роки. Варто зазначити, що як пріоритети державної політики визначені такі, як формування інструментів для громадянсько-патріотичної соціалізації та виховання учнів, зміна змісту освіти (зокрема, навчальних предметів математики, технології, хімії, фізики тощо) та освітніх технологій з акцентом на розвиток інтересу та активності школярів, формування повноцінної системи профільного навчання тощо.

Продовжуючи цю тему, слід зазначити, що у державному освітньому стандарті загальної середньої освіти декларуються важливі для нашого суспільства позиції, такі як формування готовності школярів до саморозвитку та безперервної освіти, удосконалення професійного самовизначення школярів, забезпечення професійної орієнтації школярів тощо. Тобто, реалізація державного освітнього стандарту загальної середньої освіти має забезпечити для кожного школяра можливість вибору профілю навчання, що відповідає його схильностям і життєвим планам, засобами індивідуальних навчальних планів, реалізації програми виховання, соціалізації та професійної орієнтації, а також з використанням механізмів мережевої взаємодії.

Таким чином, професійне самовизначення у процесі профільного навчання є одним із пріоритетних напрямків оновлення загальної середньої освіти, що забезпечує досягнення учнями планованих особистісних, метапредметних та предметних результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальність проблеми професійного самовизначення в старшій школі охоплюють кілька ключових аспектів, що перебувають у полі уваги О. В. Бондаренко, С. І. Гриньової, О. М. Журкової, Н. В. Зінченко, І. Ю. Небилі, О. І. Пометун, І. В. Сухомлинської, Л. В. Черненко, Т. М. Хоменко, А. В. Хуторського, Ю. М. Янцура та інші.

З огляду на важливість досліджуваної проблеми, **метою нашої статті** є використання модульного навчання для забезпечення професійного самовизначення підлітків у процесі профільної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Слід зазначити, що сучасний науковий контекст має значний потенціал, який допоможе нам у просуванні та вирішенні вивченої проблеми. У сучасній науковій літературі можна знайти численні приклади, що заслуговують на увагу, у сфері теорії професійного самовизначення, які визначили підходи до цієї проблеми. Наприклад, Ю.М. Янцур під професійним самовизначенням розуміє «самостійне, усвідомлене та добровільне побудування, коригування та здійснення професійних перспектив, що передбачає вибір професії, здобуття професійної освіти та самовдосконалення у цій професії» [9, с. 43]. Далі необхідно вказати на думку О.В. Бондаренка, який під професійним самовизначенням розуміє «процес формування особистістю свого ставлення до професійно-трудового середовища та способу її самореалізації, що передбачає вибір кар'єри, а також сфери докладання зусиль» [1, с. 23].

Звісно, немає єдиного судження щодо визначення сутності професійного самовизначення. Вивчення наукової та довідкової літератури показує, що під цим терміном розуміють: по-перше, вибір професії; по-друге, особистісне новоутворення людини у певному віковому періоді;

по-третє, процес освоєння професії та самореалізації в ній; по-четверте, вибір, що здійснюється в результаті аналізу внутрішніх ресурсів суб'єкта [4, с. 19].

Необхідно також зазначити такі фактори:

- професійне самовизначення є складовою частиною особистісного самовизначення, поряд із соціальним та моральним самовизначенням;
- професійне самовизначення є ключовим новоутворенням юнацького віку;
- професійне та особистісне самовизначення перебувають у нерозривному зв'язку;
- життєве та професійне самовизначення мають ціннісно-смыслову природу.

Як відомо, метою професійного самовизначення є поступове формування в підлітка внутрішньої готовності до самостійного й усвідомленого планування, коригування та реалізації перспектив свого розвитку, заснованого на системі професійних та життєвих смислів.

До компонентів професійного самовизначення належать: професійна спрямованість; професійна самосвідомість; професійно-ціннісні орієнтації; професійна рефлексія; самоосвіта; професійна адаптація; професійна самоповага; профільне навчання.

Розглянуті психолого-педагогічні підходи до аналізу проблеми професійного самовизначення підкреслюють низку важливих моментів, які обов'язково слід враховувати у наших дослідницьких міркуваннях:

- акцентовано активність, усвідомленість та самостійність суб'єкта вибору професії – особистості;
- зроблено наголос на етапність і тривалість процесу професійного самовизначення, що охоплює всю життєву лінію розвитку людини;
- здійснено спробу розкрити специфіку кожного етапу професійного самовизначення залежно від стадії розвитку особистості;
- особлива увага приділяється ціннісній основі професійного самовизначення;
- професійне самовизначення розглядається у зв'язку із самореалізацією особистості у професійній сфері.

Вважаємо за необхідне розглянути проблему профільного навчання в контексті Стандарту загальної середньої освіти. Ми переконані, що організація профільного навчання можлива лише за умови організації навчальної діяльності старшокласників, оскільки методологічною основою загальної середньої освіти є системно-діяльнісний підхід. При цьому необхідно зазначити, що особливістю навчальної діяльності є те, що учень виступає як суб'єкт власної діяльності, власного зміни та розвитку.

Це обставина, по суті, має змінити як підходи до організації освітньої діяльності в освітній організації, так і використання освітніх технологій. Вивчення довідкової літератури показало, що єдиного розуміння дефініції «освітня технологія» немає, проте ми погоджуємося з думкою О. І. По-метун, який визначає освітню технологію як комплекс методів, засобів і форм організації

навчального процесу, спрямованих на досягнення певних освітніх цілей. Дослідник акцентує увагу на інтерактивних методах навчання та впровадженні нових технологій у педагогічну практику [5, с. 96].

Пропонуємо в цьому дослідженні авторський погляд на використання освітніх технологій при організації профільного навчання. На нашу думку, найбільш затребуваними мають бути технології, які дозволяють організувати навчальну діяльність як на уроках, так і позаурочну діяльність, спрямовану на розвиток самостійності у досягненні учнями планованих результатів засвоєння основних програмних результатів загальної середньої освіти.

Пріоритетною, на наше переконання, є освітня технологія модульного навчання. Ця технологія передбачає створення «зони активної праці», до якої, на нашу думку, можуть входити середовище освітньої організації, спільна робота з соціальними партнерами школи, суспільно-корисна діяльність школярів.

Технологія модульного навчання є сучасним підходом до організації навчального процесу, який спрямований на підвищення ефективності і гнучкості навчання. Суть цієї технології полягає в розподілі навчального матеріалу на модулі – відносно самостійні одиниці, кожна з яких має чітко визначені цілі, завдання і результати навчання. Модульне навчання передбачає, що навчальний курс розбивається на невеликі частини або блоки, які можна вивчати незалежно один від одного. Кожен модуль охоплює певний обсяг знань та навичок і має на меті досягнення конкретних освітніх цілей. Це дозволяє учням зосереджуватися на окремих аспектах предмета, що сприяє глибшому розумінню і засвоєнню матеріалу [8, с. 112].

Ключовими елементами модульного навчання є чітка структура кожного модуля, включаючи планування, навчальні матеріали, завдання для самостійної роботи та контроль знань. Модулі зазвичай мають на меті розвиток конкретних компетенцій або досягнення певних результатів, що дозволяє адаптувати навчальний процес під потреби і можливості учнів.

Модульне навчання також сприяє персоналізації навчального процесу. Учні можуть вчитися у зручному для себе темпі, проходячи модулі в порядку, який відповідає їхнім інтересам та попередньому знанню. Це дозволяє краще враховувати індивідуальні потреби та рівень підготовки кожного учня.

Загалом, технологія модульного навчання забезпечує гнучкість і адаптивність навчального процесу, покращує організацію і планування навчання, а також дозволяє ефективніше досягати освітніх цілей через чітко визначені та структуровані навчальні одиниці.

Далі розглянемо зміст технології з урахуванням рівнів загальної середньої освіти. Так, модульна побудова процесу знайомства з професіями в початковій школі підвищує ефективність освітньої діяльності. При використанні цієї освітньої технології школярі початкових класів поступово знайомляться з колом професій, здобувають відомості про них, формують і закріп-

люють настанови на працю та ставлення до людини праці. У таких ситуаціях пропонується застосувати методики, які дозволяють не лише передавати знання про професії, розширюючи уявлення про них, але й розвивати навчально-пізнавальні мотиви та організувати навчальну діяльність.

При засвоєнні школярами основної програми 5-9 класів необхідно звертати увагу на розвиток уже соціально концентрованих установок школярів у процесі організації навчальної діяльності як на уроках, так і у позаурочній предметно-перетворювальній діяльності. На цьому віковому етапі у учнів, по-перше, формуються різноманітні трудові дії через організацію суспільно-корисної діяльності, набуття навичок і вмінь, а по-друге, встановлюється суб'єктна позиція молодших підлітків у контексті мотивації, освоєння різної трудової діяльності. Водночас слід зазначити, що підлітки зазвичай не можуть самостійно обрати майбутню трудову діяльність, тому їм потрібна допомога батьків, однокласників, ровесників та педагогів [2, с. 167].

За цих обставин у контексті технології модульного навчання пропонується більш розширені кластери професій, ніж ті, які вивчалися в початковій школі. Також можна оновити модулі та поглибити кластерну модель професій, значно виходячи за межі професій батьків і близького до школи виробничого оточення. У зв'язку з цим ми пропонуємо групи професій, з якими школярі знайомилися в базовій школі, але вже виходячи за рамки своєї родини. Це дає учням можливість порівняти професійний шлях своїх близьких з професійним шляхом інших людей, тобто отримати уявлення про різні варіанти розвитку професійної кар'єри.

У цьому контексті ми пропагуємо використання такої форми роботи, як професійно-трудова проба, у навчальній діяльності (навчальні предмети обов'язкової частини навчального плану; курси, що є частиною навчального плану, сформовані учасниками освітніх відносин; факультативи), у позаурочній діяльності (напрями «соціальне», «пізнавальне»), а також засобами додаткової освіти (гуртки технічної творчості, соціальні мережі). Професійні проби ми розглядаємо з позиції організації суспільно-корисної праці індивідуальної, групової та, що найважливіше, колективної.

У 10-11 класах завершується формування стійких внутрішніх регуляторів подальшої трудової діяльності, а також уточнення особистих професійних виборів. При цьому старшокласникам пропонується вибір профілю навчання. Крім зазначених вище позицій, встановлюється мережеве співробітництво з освітніми організаціями, центрами дитячої та юнацької творчості, виробничими підприємствами, закладами професійно-технічної та фахової передвищої освіти.

Ексклюзивність описаної технології полягає в тому, що при застосуванні освітньої технології модульного навчання використовується підхід типу «спіралі». Це означає, що на кожному рівні загальної середньої освіти зміст розглянутої технології відтворюється на якісно новому рівні.

Підсумовуючи вищезазначене зауважимо, що успішне професійне самовизначення старшокласників у профільному навчанні залежить від багатьох факторів, які взаємодіють і впливають на вибір майбутньої професії. Один з основних факторів – це наявність чіткої інформації про різні професії та можливості. Коли учні мають доступ до актуальної і детальної інформації про різні професійні сфери, вимоги до професій, ринок праці та перспективи розвитку, це допомагає їм зробити більш обґрунтований вибір.

Важливим фактором є також реалізація профорієнтаційних заходів у навчальному процесі. Це можуть бути практичні заняття, зустрічі з професіоналами, стажування або екскурсії на підприємства. Такий практичний досвід дозволяє учням краще зрозуміти реальні умови роботи в різних професіях і оцінити свої інтереси та здібності.

Ще один критично важливий аспект – це підтримка та консультування з боку вчителів, батьків і кар'єрних консультантів. Кваліфіковані поради, рекомендації та підтримка можуть допомогти учням виявити їхні сильні сторони, інтереси та потенційні кар'єрні шляхи, що сприяє більш усвідомленому вибору професійного напрямку. Розвиток самосвідомості і розуміння власних інтересів та здібностей є ще одним ключовим фактором. Учні, які мають чітке уявлення про свої особистісні якості, інтереси і схильності, легше визначаються з професійними напрямками, які їм підходять [6, с.159].

Не менш важливою є адаптація навчального процесу до індивідуальних потреб і можливостей учнів. Можливість вибору предметів, які мають відношення до їхніх майбутніх професійних інтересів, а також гнучкість у навчальних планах дозволяють старшокласникам зосередитися на тих галузях, які їм дійсно цікаві [3, с.172].

Сучасні технології та інновації в освіті також сприяють професійному самовизначенню. Інструменти для онлайн-навчання, симуляції професійної діяльності та інші технології можуть допомогти учням краще зрозуміти і випробувати різні професії ще до того, як вони зроблять свій остаточний вибір.

Разом ці фактори створюють середовище, яке підтримує і сприяє успішному професійному самовизначенню старшокласників, забезпечуючи їм необхідні ресурси, інформацію та підтримку для вибору відповідного професійного шляху.

На основі аналізу праць, присвячених дослідженню професійного самовизначення особистості, пропонуємо виокремити такі індикатори:

- сформованість професійних інтересів, що відображає усвідомлення своєї схильності до певного виду діяльності на основі особистих характеристик та вподобань;
- наявність конкретних планів щодо продовження навчання після закінчення школи, що передбачає обізнаність підлітків про специфіку обраного виду діяльності, вимоги до представників цієї професії, а також наявність певних здібностей у цій галузі;
- бажання отримати якісну та затребувану освіту після закінчення школи, що передбачає

оцінку таких факторів, як попит на професію на ринку праці, можливість майбутнього працевлаштування, перспективи професійного зростання;

- орієнтація на професійну самореалізацію в майбутньому, що відображає готовність молоді до саморозвитку та підвищення своєї кваліфікації в майбутньому.

Нами проведено дослідження рівня конкурентноспрямованості учнів. Вибіркова сукупність складала понад 170 старшокласників. Методом дослідження було анкетування за місцем навчання.

У ході проведення опитування важливо визначити, наскільки старшокласники вважають себе конкурентоорієнтованими та яким чином це впливає на основні аспекти їхнього професійного самовизначення. Відповіді респондентів на це питання дозволили нам умовно виокремити три групи опитаних. До першої групи «успішних» ми віднесли тих, хто на поставлене питання відповів ствердно (37,1 % учнів). У групу «невпевнених» ми об'єднали тих, хто обрав варіанти «скоріше так, ніж ні» (41,9 %) і «скоріше ні, ніж так» (16 %) – загалом 57,9 %. До групи «неуспішних» були віднесені учні, які відповіли на це питання негативно (5 %). Виокремлення цих груп респондентів дозволяє визначити характеристики, які найбільшою мірою сприяють формуванню конкурентоорієнтованої стратегії діяльності старшокласників, а також ті, що є основними перешкодами в цьому процесі.

Для з'ясування особливостей взаємовідносин старшокласників зі своїм найближчим соціальним оточенням ми попросили учнів охарактеризувати свої стосунки з учителями. 51,4 % підлітків вважають, що у них склалися прогнозовані стосунки, в яких немає непорозуміння; 28,6 % зазначають неупереджені стосунки, а для 10 % підлітків важко знайти спільну мову з учителями. Як особливість представників групи «успішних» старшокласників можна відзначити те, що у них склалися дещо позитивніші стосунки з учителями.

Щодо оцінки того, чи можна довіряти більшості людей з оточення, більшість школярів (78,6 %) висловила думку, що у стосунках із людьми слід бути обачними. Цей варіант відповіді виявився найпопулярнішим серед представників усіх трьох груп учасників опитування, при цьому лише в групі «успішних» третина респондентів вважає, що більшості людей можна довіряти, що свідчить про їхню дещо більшу відкритість до спілкування.

На питання про те, скільки друзів і знайомих готові надати їм термінову допомогу в разі необхідності, більше половини старшокласників (57,8 %) вважають, що можуть розраховувати на допомогу 1–3 осіб (цей варіант відповіді виявився найпоширенішим серед представників усіх трьох груп школярів); 23,3 % вважають, що їм готові допомогти 4–6 осіб, і лише 4,4 % песимістично оцінюють стосунки з оточуючими, вважаючи, що в разі необхідності вони не можуть розраховувати ні на кого, крім себе.

Таким чином, можна зробити висновок, що висока оцінка власної конкурентоспроможності позитивно впливає на відкритість, готовність

школярів до конструктивної взаємодії та сприяє більш позитивному сприйняттю партнерів по спілкуванню.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, сьогодні професійне самовизначення у контексті профільного навчання стали одними з найзатребуваніших у педагогічній теорії та практиці. Необхідність професійного самовизначення учнів закріплена на державному рівні. Профільне навчання, орієнтоване на індивідуалізацію та соціалізацію учнів з урахуванням потреб ринку праці та забезпечення свідомого вибору учнями майбутньої професії, займає одне з центральних місць у педагогічній практиці. Слід зауважити що подальшого дослідження потребують питання діагностування ефективності технологій та методів професійного та особистісного самовизначення учнівської молоді.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О. В. Професійне навчання та профорієнтація в контексті технологічної освіти. Харків : Основа, 2019. 198 с.
2. Гриньова С. І. Профорієнтаційна діяльність у контексті профільної освіти. Львів : Видавництво ЛНУ, 2021. 245 с.
3. Зінченко Н. В. Професійне самовизначення учнів: психологічні аспекти. Харків : Вид-во ХНУ, 2019. 224 с.
4. Небиля І. Ю. Професійне самовизначення через технологічну освіту. Одеса : Астропринт, 2018. 214 с.
5. Пометун О. І. Активні методи навчання та профорієнтація. Харків : Видавництво ХНУ, 2020. 230 с.
6. Сухомлинська І. В. Інтеграція профорієнтаційних заходів у навчальний процес. Львів : Видавництво ЛНУ, 2020. 198 с.
7. Хоменко Т. М. Технологічна освіта як чинник профорієнтації учнів. Київ : Вид-во НУБіП України, 2020. 232 с.
8. Хуторський А. В. Компетентнісний підхід в освіті: профорієнтаційна робота у профільній школі. Київ: Наукова думка, 2022. 210 с.
9. Янцур Ю. М. Профорієнтаційна робота на уроках технологій: інтеграція в навчальний процес. Київ : Наукова думка, 2021. 212 с.

REFERENCE

1. Bondarenko, O. V. (2019). Profesiine navchannia ta proforientatsiia v konteksti tekhnolohichnoi osvity. [Professional Training and Career Guidance in the Context of Technological Education]. Kharkiv : Osнова. 198 s. [in Ukrainian]
2. Hrynova, S. I. (2021). Proforientatsiina diialnist u konteksti profilnoi osvity. [Career Guidance Activities in the Context of Specialized Education] Lviv : Vydavnytstvo LNU. 245 s. [in Ukrainian]
3. Zinchenko, N. V. (2019). Profesiine samovyznachennia uchniv: psykholohichni aspekty. [Students' Career Self-Determination: Psychological Aspects]. Kharkiv : Vyd-vo KhNU. 224 s. [in Ukrainian]
4. Nebylia, I. Yu. (2018). Profesiine samovyznachennia cherez tekhnolohichnu osvitu. [Career Self-Determination through Technological Education]. Odesa : Astroprynt. 214 s. [in Ukrainian]
5. Pometun, O. I. (2020). Aktyvni metody navchannia ta proforientatsiia. [Active Learning Methods and Career Guidance]. Kharkiv : Vydavnytstvo KhNU. 230 s. [in Ukrainian]
6. Sukhomlynska, I. V. (2020). Intehratsiia proforientatsiinykh zakhodiv u navchalnyi protses. [Integration of Career Guidance Activities into the Educational Process]. Lviv : Vydavnytstvo LNU. 198 s. [in Ukrainian]
7. Khomenko, T. M. (2020). Tekhnolohichna osvita yak chynnyk proforientatsii uchniv. [Technological Education as a Factor in Students' Career Guidance]. Kyiv : Vyd-vo NUBiP Ukrainy. 232 s. [in Ukrainian]

8. Khutorskyi, A. V. (2022). Kompetentisnyi pidkhdid v osviti: proforiientatsiina robota u profilnii shkoli. [Competency-Based Approach in Education: Career Guidance Work in a Specialized School]. Kyiv: Naukova dumka. 210 s. [in Ukrainian]

9. Iantsur, Yu. M. (2021). Proforiientatsiina robota na urokakh tekhnolohii: intehratsiia v navchalnyi protses. [Career Guidance Work in Technology Classes: Integration into the Educational Process]. Kyiv : Naukova dumka. 212 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БЕРБЕЦ Віталій Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: проблеми професійного самовизначення учнівської молоді в освітньому процесі

ВАСИЛЕВСЬКА Тетяна Іванівна – вчитель трудового навчання та технологій, Дмитрушківський лицей Дмитрушківської сільської ради Уманського району Черкаської області.

Наукові інтереси: методика та освітні технології у технологічній освіті, професійна орієнтація учнів на уроках технологій

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BERBETS Vitalii Vasilovich – Ph.D., Associate Professor at the Department of Technological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Scientific interests: Issues of professional self-determination of students in the educational process.

VASYLEVSKA Tetiana Ivanivna – Teacher of Labour Education Lyceum of Dmitrushky Uman District Cherkasy Region

Scientific interests: methodology and Educational Technologies in Technological Education, Career Guidance for Students in Technology Classes.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2024 р.

УДК 378.147:793.3.071.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-110-113

БІДУК Дмитро Євгенійович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та педагогіки

Хмельницького національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3086-5411>

e-mail: biduk.de@ukr.net

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ

У статті обґрунтовано актуальність та доцільність посилення уваги до обґрунтування аксіологічних орієнтирів професійної підготовки педагогів-хореографів. Проаналізовано типологію сучасних цінностей та визначено пріоритетні для формування у процесі професійної підготовки педагогів-хореографів. Зазначено, що професійна підготовка педагогів-хореографів здійснюється за двома напрямками: мистецько-хореографічним (підготовка у сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності в галузі початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти) та педагогічно-хореографічним (підготовка педагога-хореографа для організації навчання хореографії в закладах шкільної та позашкільної освіти). Досліджено наукові погляди вчених щодо визначення ціннісних орієнтирів, які закладаються у зміст та критерії якості освіти, її вдосконалення в сучасних українських реаліях. Наголошено, що ціннісні орієнтації майбутнього педагога-хореографа – це внутрішній компонент його свідомості й самосвідомості, які формують перспективу професійної діяльності та модель поведінки. Запропоновано створення у закладах вищої освіти креативного освітнього простору на засадах педагогічної аксіології, що сприятиме формуванню багатогранної палітри когнітивних, поведінкових, світоглядних, емоційно-чуттєвих, мотиваційно-ціннісних компонентів професійної майстерності та творчості майбутніх педагогів-хореографів, а відтак цілісного духовного та професійного «Я» педагога-хореографа. Зроблено висновок, що аксіологічними орієнтирами формування змістового та процесуального складників професійної підготовки педагогів-хореографів слугує кластер пріоритетних загальнолюдських, особистісних, педагогічних та мистецьких цінностей.

Ключові слова: професійна підготовка, педагог-хореограф, педагогічна освіта, хореографічна освіта, аксіологічні орієнтири, цінності, ціннісні орієнтації, зміст.

VIDYUK Dmytro Yevheniiovich –

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer at the Department

of Psychology and Pedagogy

Khmelnytskyi National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3086-5411>

e-mail: biduk.de@ukr.net

AXIOLOGICAL GUIDELINES FOR PROFESSIONAL TRAINING OF CHOREOGRAPHY TEACHERS

The article substantiates the relevance and expediency of increasing attention to the substantiation of axiological guidelines for the choreography teachers' professional training. The typology of modern values was analyzed and priority ones for forming in the process of professional training of choreography teachers were determined. It is noted that the professional training of choreography teachers is carried out in two directions: artistic and choreographic (training in the field of performing arts, choreography, teaching, methodical activities in the field of primary, professional, professional higher art education) and pedagogical and choreographic (training of choreography teachers for school and out-of-school education institutions). The scientific views regarding the definition of value orientations, which are included in the content and criteria of quality education, and its improvement in modern Ukrainian realities, have been studied. It is emphasized that the value orientations of the future choreography teachers are an internal component of their consciousness and self-awareness, which form the perspective of professional activity and a model of behavior. It is proposed to create a creative educational space in higher education institutions on the basis of pedagogical axiology, which will contribute to the development of a multifaceted palette of cognitive, behavioral, worldview, emotional-sensual, motivational-value components of professional skill and creativity of future choreography teacher and therefore a holistic spiritual and professional «I» choreography teacher. It was concluded that a cluster of priority human, personal, pedagogical and